TARTALOM

ELŐSZÓ 15

I. PROLÓGUS – TÖRTÉNELMI ÖRÖKSÉG

1. A KÁDÁR-KORSZAK JELLEMZÉSE 19
A Kádár-korszak felépítménye és konszolidációs rendszere 19
Az államszervezet jellemzése és az Országgyűlés szerepváltozásai a szocializmus utolsó éveiben 22
A parlamenti képviselet változásai, 1985–1990 23
A parlament hatalmi funkciójának korlátai 25
Alkotmányos parlamenti hatáskörök: jogalkotás, ellenőrzés 26

2. A RENDSZERVÁLTOZÁS TÖRTÉNETI VÁZLATA, 1987–1989 29
Békés átmenet, sajátos magyar út 29
A békés átmenet alapjai, a hatalmi szerkezet változásai 30
A rendszerváltozás programjai 32
A politikai pártok létrejöttének útjai és bázisai 33
Az átmenet alkotmányozási folyamatai és vitái 38
A politikai intézményrendszer reformjának kezdetei 38
Az Ellenzéki Kerekasztal és a Nemzeti Kerekasztal 42
A sarkalatos törvények 45
Vita a köztársasági elnök választásáról 49
Legitimációs kérdőjelek 51

II. AZ ELSŐ SZABADON VÁLASZTOTT PARLAMENT (1990–1994)

1. A VÁLASZTÁSOK ÉVE, 1990 55
Készülődés az országgyűlési választásokra, kampány 55
Németh Miklós „nemzeti" kormányának utolsó hónapjai – a „kormányzárás" 55
Kampányprogramok 58

Parlamenti választások, az Antall-kormány megalakulása 61
Választási eredmények 61
Kormányalakítás 63
1990 „közjogi" nyara 65
Alkotmánymódosítás a kormányozhatóság érdekében 65
A rendszerváltás közjogi szakaszának lezárása 1990-ben 68
A taxisblokád 74
Az első szabadon választott parlament jellemzése 78
A parlamenti jog átmenetisége 78
Az összetétel, az ülésrend és változásai 80
A fő parlamenti funkciók aránytalanságai – ellenőrzés és törvényalkotás 81
A parlament személyi döntései 84

2. A GAZDASÁGI-TÁRSADALMI ÁTALAKULÁS KÍSÉRLETEI 87
A jogállamiság kiépítésének lépései 87
Törvényhozás a jogállami intézményrendszer megalapozása érdekében 87
Alkotmánybírósági aktivizmus – az „alaphatározatok" születésének évei 89
Kárpótlás 96
Privatizáció/szövetkezetek 99
Munkajog, érdekegyeztetés, társadalombiztosítás 103
Oktatásügy – és az egyházak 104
Médiaháború 106
Szuverén külpolitika 110

3. PÁRTPOLITIKA, 1990–1994 113
A pártrendszer jellemzői 113
Kormánypártok 114
Az ellenzék pártjai 117

III. A HORN-KORMÁNY ÉS A KÉTHARMADOS PARLAMENT (1994–1998)

1. A VÁLASZTÁSOK ÉVE, 1994 121
Kampány 122
Parlamenti választások, a Horn-kormány megalakulása 124
Választási eredmények 124
Kormányalakítás – az MSZP–SZDSZ-koalíció létrejötte 126
Az önkormányzati választások 128

A kétharmados parlament jellemzése 129
A parlamenti jog stabilizálódása 130
Az összetétel, az ülésrend és változásai 131
A törvényalkotásról 133
A parlamenti ellenőrzés és a parlament direkt politikai funkciója 134
A parlament személyi döntései 135

2. VÁLSÁGKEZELÉS ÉS REFORMTÖRVÉNYHOZÁS 138
Közjogi jogalkotás 138
Népszavazás, közvetlen demokrácia 138
A kormány és tagjainak jogállása 141
Bírósági reform 142
Médiatörvény 143
Választójogi szabályozás 146
Egészségügyi törvény 148
Gyűlöletbeszéd – másodszor 148
Az új alkotmány előkészítő munkálatai – és a kudarc 149
A Bokros-csomag 152
Gazdasági jogalkotás és államháztartási reformok 157
Gazdasági jogalkotás a modernizáció jegyében 157
A magánosítás és vagyonkezelés – eredmények, visszásságok 159
Az államháztartási reformok 161
Társadalombiztosítási vagyonok és modellek 163
Egyházi ingatlanok és az egyházak támogatása 164
Költségvetési politika kontra hatalommegosztás 166
Bírói függetlenség és a költségvetés 166
Az önkormányzati feladatok és források feszültsége 167
A költségvetési befolyásolás veszélyei a médiában 168
Külpolitika 169

3. PÁRTPOLITIKA ÉS PÁRTRENDSZER, 1994–1998 172
Pártrendszer és botránypolitizálás 172
Koalíciós feszültségek és átalakuló ellenzéki erőviszonyok 173

IV. AZ ELSŐ ORBÁN-KORMÁNY (1998–2002)

1. A VÁLASZTÁSOK ÉVE, 1998 177
Kampány 177
Parlamenti választások, az Orbán-kormány megalakulása 180
Választási eredmények 180
Kormányalakítás – a koalíció létrejötte 181

Az önkormányzati választások 183
A „háromhetes" parlament jellemzése 184
A parlamenti jog viharai 185
Az összetétel, az ülésrend és változásai 186
A törvényalkotásról 187
A parlamenti ellenőrzés és a parlament direkt politikai funkciója 188
A parlament személyi döntései 190

2. POLGÁRI KORMÁNYZÁS – STÍLUS ÉS TARTALOM 195
„Kormányváltásnál több, rendszerváltásnál kevesebb" 195
A kormányzati szerkezet és stílus változásai 195
Médiaháború – második felvonás 199
A millennium 201
Közjogi jogalkotás és alkotmánybírósági gyakorlat 202
Igazságszolgáltatás 202
Szigorú büntetőpolitika 203
Az alapjogvédelem korrekciói 204
Pénzügyek és információs társadalom 204
Válaszadás vagy szájzár? 206
Szimbolikus jogalkotási témák 206
Az egyetlen népszavazás nélküli ciklus... 208
Gazdaság- és szociálpolitika – belső erőforrások és a „körülmények" 209
Széchenyi Terv 209
Agrárpolitika 211
Szociál- és oktatáspolitika 212
Külpolitika 214

3. A PÁRTPOLITIKA SZÍNEVÁLTOZÁSAI, 1998–2002 218
A botránypolitizálás új dimenziói és főbb témái 218
A parlamenti pártok, 1998–2002 220

V. A BALOLDAL VISSZATÉRÉSE (2002–2006)

1. A VÁLASZTÁSOK ÉVE, 2002 225
Kampány – a demokrácia és a jóléti programok versengő alternatívái 225
Parlamenti választások, a Medgyessy-, majd
a Gyurcsány-kormány megalakítása 228
Választási eredmények 228
Kormányalakítás – a koalíció létrejötte 230
Kormányváltás, 2004 230

2002 forró nyara és az önkormányzati választások 233
A D–209-es és más ügynökügyek 233
A kormányváltás tartalmi vonatkozásai 237
Folytatódó kampány és helyhatósági választások 238
A fegyelmezett parlament jellemzése 239
A parlamenti jog alakulása 240
Összetétel, ülésrend 242
Munkaparlament? – A törvényalkotás mennyiségi és minőségi értékelése 244
Parlamenti ellenőrzés – a hatékonyság kérdőjelei 246
Személyi döntések – a kiporciózott konszenzus terepe 251

2. JÓLÉTI RENDSZERVÁLTÁS ÉS FEGYELMEZETT TÖRVÉNYGYÁR 254
A közjogi törvényhozás vitái és eredményei 254
A kormányzati rendszer és stílus átalakulása? 254
Alkotmánymódosítások és a kétharmados törvényhozás alapja 256
Választójog, pártjog 258
Utcai politizálás és a gyülekezési jog visszásságai 260
Közvetlen demokrácia 260
Információszabadság 262
Közpénzügyek 263
Egyenlő bánásmód és pozitív diszkrimináció 266
Egy régi „nehéz ügy" – az AB eutanáziadöntése 267
Kereskedelmi média – sikertörténet? 268
EU-csatlakozás 269
A büntetőpolitika fordulata és annak közjogi vitái 271
Az oktatáspolitika „buktatói" 274

3. PÁRTOK ÉS MOZDULATLAN PÁRTRENDSZER, 2002–2006 277
Koncentrált pártrendszer 277
Pártok és vezérek 278
A stabil kormányoldal 278
Erősödő jobboldali ellenzék 281

VI. A VÁLSÁGOK ÉVEI (2006–2010)

1. A VÁLASZTÁSOK ÉS A VÁLSÁGOK SZÜLETÉSÉNEK ÉVE, 2006 285
Kampány 285
Parlamenti választások, a második Gyurcsány-kormány megalakulása 288
Baloldali győzelem és kormányalakítás 288
Kormányváltás 2009-ben 291

2006 forró ősze és az önkormányzati választások 293
Kiigazítás az új reformkor hajnalán: a Gyurcsány-csomag 293
Bizalmi válság az őszödi beszéd nyomán és a forrongó fővárosi utcák 296
A válságok parlamentjének jellemzése 300
A parlamenti jog alakulása 301
Összetétel, az ülésrend változásai 303
Törvényalkotás – reformok és hullámok 304
Parlamenti ellenőrzés – érdeklődés és „következmények" nélküli ország? 306
Személyi döntések – konszenzus helyett az alkotmányos válság határán 307

2. REFORMKÍSÉRLETEK, MÉLYÜLŐ VÁLSÁGOK 309
Jogalkotás a reformok jegyében 309
Minősített többséggel vagy anélkül? 309
Igazgatási reformok 312
Liberális átalakítások az egészségügyben 314
A képviselői javadalmazásról 316
Az EU-integráció mélyülése 317
Lesz-e új Polgári Törvénykönyv? 318
A közvetlen demokrácia sikerei és kudarcai 320
Közpénzügyek a pénzügyi válságok árnyékában 322
Uniós források és hazai fejlesztési tervek 323
Hitelválság, Nemzeti csúcs – és újabb megszorítások 323
Költségvetési Tanács a felelős költségvetési politikáért 325
Mezőgazdasági támogatási rendszer – lassú alkotmányossági felülvizsgálattal 326
A felelőtlen közpénzügyek botrányai 327
További közjogi esetek 328
Gyülekezési jog 328
A Magyar Gárda-jelenség 330
Gyűlöletbeszéd 333
A sohasem nyugvó médiaviszonyok 337
Az azonos neműek élettársi kapcsolata 338
Szociális kérdés és szociális kártya – a monoki eset 341
„Örök-zöld" ügyek 342
Állami kitüntetések és alkotmányos értékrend 343
Külpolitika 344

3. A VÉG KEZDETE: A PÁRTRENDSZER SZÉTESÉSE FELÉ, 2006–2010 347
Átalakuló pártrendszer 347
A pártok az átalakulás és a válságok sodrában 348
Válságban a kormányzás – és a kormánypártok 348
Az időközi ellenzéki győzelmek 353
Új pártok a kapuk előtt 357

VII. EPILÓGUS – A MÁSODIK ORBÁN-KORMÁNY ELSŐ ÉVE (2010–2011)

1. A VÁLASZTÁSOK ÉVE, 2010 361
A kétharmad valóra vált – a Fidesz-győzelem számokban 361
Országos és helyi választások – kampányok és eredmények 361
A második Orbán-kormány megalakulása 363

2. A NEMZETI EGYÜTTMŰKÖDÉS RENDSZERE ÉS A KÉTHARMADOS KORMÁNYZÁS ELSŐ ÉVE 366
Alkotmánymódosítások és közjogi törvényhozás – futószalagon 367
Államszervezeti átalakítások 367
Választójogi kiigazítások 369
Igazságszolgáltatás és a büntetőjogi kiigazítások 371
A közigazgatási reform első lépései 372
Szervezeti átalakítások 373
Személyzeti politika visszásságai 374
Konfliktusok a nemzeti együttműködés és önrendelkezés jegyében 375
Pénzügyi döntések és a gazdasági válsághelyzet 375
Médiaszabályozás 377
Határon túli magyarok 379
Személyi döntések – Nemzeti Együttműködés vagy politikai zsákmányszerzés? 379

3. ALKOTMÁNYOZÁS, 2010–2011 382
Az alkotmányozási eljárás 382
Az új Alaptörvény hatalommegosztásos rendszere 386
Az Országgyűlés pozíciója 386
Köztársasági elnök 388
Kormány 388
Alkotmánybíróság 389
Igazságszolgáltatás – bírósági, ügyészségi reformok 391
A sarkalatos törvények és az elhúzódó alkotmányozás 392
Hatalommegosztás és minősített többség 397

VIII. MAGYAR PARLAMENTARIZMUS 1990–2010 – ÁTTEKINTÉS

1. A MAGYAR PARLAMENT FEJLŐDÉSÉNEK TENDENCIÁI, 1990–2010 399
A parlamenti jog alakulása 399
A Tisztelt Ház tagjairól és politikai összetételéről 406
Fejezetek és tanulságok egy törvénygyár életéből 410
Egy sikertelen történet, kivételekkel – a bizalmi kérdés és a parlamenti ellenőrzés 415

2. A POLITIKAI ZSÁKMÁNYELV ALKOTMÁNYOS KORLÁTAI 419
A kormányváltás és zsákmányszerzés mint alkotmányjogi intézmény 419
Kormányváltás 419
Zsákmányelv 420
A személyi döntések és a szervezetalakítási jog alapelvei 421
Demokratikus legitimáció 422
Hatalommegosztás 423
Szavazati arány – a minősített többség logikája 425
Szakmai követelmények és összeférhetetlenség 426
A javaslattevő pozíciója 427
A megbízatási idő jelentősége 428
A testületi elv logikája 430
A megbízatás megszűnésének esetei 431
Következtetések: a zsákmányszerzés határai 432
Alkotmányos vagy törvényi szabályozás és felhatalmazás – illetve ezek hiánya 432
A minősített többség követelménye a választásnál és a szervezeti törvény elfogadásakor 433
Parlamenti cikluson átnyúló megbízatási idő, felmentési védelem 434

3. A MAGYAR DEMOKRÁCIA JELLEGE 440

IRODALOM 447
FÜGGELÉK 463
I. Parlamenti választások, 1990–2010 463
II. Népszavazások, 1989–2008 464
III. Közjogi méltóságok 465
IV. Pártelnökök 467
V. Gazdasági és szociográfiai mutatók 469
VI. Közjogi esettár 475